

DE LLENGÜES, DIALECTES, ESCOLES I NACIONALITATS.

(CARTA ALS AMICS MALLORQUINS).

Aviat farà set anys que vaig sortir de Mallorca i que sóc pelegrí per terres europees de l'altra costat dels Alps; aquest esperit vianant m'ha permès conèixer, entre altres coses, els sistemes escolars de distints països. Permeteu-me que avui distregui una mica la vostra atenció parlant una estona dels plantejaments lingüístics de dos sistemes escolars que conec força bé: el suís i el francès. He dit que els conec força bé, i no és ostentació, perquè els he patit i fruit com a pare i com a professor.

Cal fer tot d'una, i pel que fa a Suïssa, una precisió inicial: Suïssa, com tots sabeu, és un poble muntanyenc, amb uns costums i tradicions tan arrelades que és gairebé impossible que hom hi pugui renunciar. Algunes coses canvien, bé és cert, com el dret al vot de les dones; d'altres, però, costa més moure-les, perquè són experiència acumulada -i molt sovint encertada-, i una d'aquestes és l'escola. Explico això perquè parlar de plantejaments lingüístics en el sistema escolar suís és una reducció tan il·legítima com falsa: no hi ha un sistema escolar, sinó tants

com cantons, és a dir, vint-i-sis si comptam els qui són mitjos -i si m'apurau, us diria que hi ha tants de sistemes escolars com comunes, perquè aquestes són molt geloses de les prerrogatives que de segles ençà les identifica i les diferencia de les veïnades més properes-. Tanmateix és evident que hom pot fer generalitzacions, i que això que ara us diré es pot aplicar -amb reserves- a la part nord-est de Suïssa, o sigui, a la Suïssa que en dèiem germànica.

Per esser exacte, però, vull que quedi clara la precisió: us parlaré del sistema escolar d'una ciutat industrial del nord, de Winterthur, en el cantó de Zürich, dins la Suïssa de parla alemanya.

Pel que fa a França, la situació és més senzilla. El sistema escolar francès és el mateix pertot arreu, com és típic en un país centralista i centralitzat; només una observació: l'Alsàcia, de la qual us parlaré, és una regió si més no peculiar, amb una llengua pròpia i amb una història plena de vicissituds dramàtiques, al bell mig de les guerres terribles entre França i Alemanya.

Edat mitjana		Sistema Suís (comuna Winterthur)
3,4,5	PÀRVULS	(Cantó Zürich) «Kindergarten» (Jardí d'infància)
6		
7		1. «Klasse»
8		2. «Klasse»
9	ESCOLA	3. «Klasse»
10	PRIMÀRIA	4. «Klasse»
11		5. «Klasse»
12		6. «Klasse»
13		«Sekundar-
14	ESCOLA	«Real-
15	SECUNDÀRIA	«Ober-
		Schulen»
16	INSTITUT	«Gymnasium»

Sistema Francès	
«Ecole maternelle»	PÀRVULS
«Cours préparatoire» (CP)	
«Cours élémentaire» (CE 1)	
«Cours élémentaire» (CE 2)	ESCOLA
«Cours moyen» (CM 1)	
«Cours moyen» (CM 2)	
«Sixième»	
«Cinquième»	COL·LEGI
«Quatrième»	
«Troisième»	
«Lycée»	INSTITUT

La llengua materna a l'escola suïssa.

La llengua parlada als cantons del nord-est del país és el «suís-alemany», un dialecte germànic força distanciat de la llengua que utilitzà Luter, quan de Wartburg estant traduí el Nou Testament, i que s'imposà en definitiva com a llengua de cultura -allò que avui diem «alemany»-.

Aquest dialecte, com totes les coses suïsses, tampoc és un, sinó molts, i a vegades tan diferenciats entre si mateixos que els parlants triguen a entendre's, sobretot si hi ha «bernesos» -habitants del cantó de Berna-.

Doncs bé, al Parvulari i fins devers la quarta classe de l'Escola Primària, es parla únicament el dialecte, es canta en dialecte, s'explica tot en dialecte i quan es comença a llegir i escriure a vegades s'utilitza el dialecte i a vegades l'alemany literari. A partir de la sisena classe -12 anys- hom preveu que ja s'utilitzi normalment l'alemany, és a dir, «la llengua»; això és, no obstant, teoria pura, ja que en la pràctica fins i tot en l'Escola Secundària -dels 13 als 15-16 anys- s'empra el dialecte.

Aquest arrelament en el «suís-alemany» -ben entesos que cada un en el seu: el de Zürich en el «züriquès», el de Berna en el «bernès», i així el de St. Gallen, Thurgau, Zug, etc, etc.- s'explica per un bon grapat de raons, de les quals en destacaré dues:

1^a) La societat suïssa, tot i l'allau de doblers que li ha caigut darrerament a sobre, és una societat, com dèiem, tradicional, camperola i muntanyenca, orgullosa dels seus costums, de la seva història, de les seves tradicions i cultura, els quals defensa aferrissadament.

2^a) Els dialectes que parlen al nord-est presenten una característiques -morfològiques i fonètiques sobretot- que els distancien molt de l'alemany «standard», i que fan que no puguin ésser entesos pels alemanys de més amunt de Baviera o Baden-Württemberg, estats federals amb una parla dialectal més propera a les suïsses. La defensa d'aquest «suís-alemany» és aleshores una reivindicació nacionalista enfront del colós del nord: de la seva maquinària militar d'abans i de l'aplanadora tècnico-econòmica que és ara. El dialecte «incomprensible» és un element més de l'escut protector contra un veïnat temible: l'Alemanya. Per aquestes raons, i probablement per algunes altres no tan cridaneres, el fet és que tothom parla en dialecte i que a la gent li costa molta de pena parlar «Hochdeutsch» -alemany literari-: les classes populars perquè no en saben, i les classes burgeses i la gent culta perquè no ho volen.

La primera llengua estrangera.

En el sistema suís els nins comencen normalment a estudiar la primera llengua estrangera en el primer any

de l'Escola Secundària -13 anys-, tot i que a hores d'ara es discuteix molt sobre la conveniència d'introduir aquesta primera llengua en la sisena classe -12 anys-. Com sempre hi ha cantons que ja ho han fet i n'hi ha d'altres que pensen que és millor introduir-la als 14 anys. Als cantons de parla alemanya, la primera llengua estrangera és el francès. Cal no oblidar que per al nin suís l'alemany que ha començat a estudiar devers els 9-10 anys és una llengua «estranya» -mot que no és molt lluny de «estranger»-.

A l'Alsàcia, la primera llengua estrangera -«langue vivante 1»- s'introdueix en la sisena classe -11 anys-, com per tot arreu en França, tot i que molt sovint l'alemany s'hagi començat a estudiar abans, en CM 1 -9 anys-, degut a les peculiaritats d'aquesta regió francesa que veurem a continuació. En aquest cas d'estudi primerenc de l'alemany, la primera llengua estrangera és l'anglès; si no és així hom pot triar una de les dues, introduint-se la segona llengua estrangera en la quarta classe -13 anys-.

La llengua materna a les escoles d'Alsàcia.

L'Alsacià, una depressió del Rhin, entre la Selva Negra i els Vosges, que té com a capital Estrasburg, gaudeix a més dels vins i de la bona cuina d'una altra riquesa cultural: la de la llengua.

L'alsacià és també un dialecte germànic, així mateix semblant morfològicament i fonèticament als dialectes del nord de Suïssa. Tanmateix les diferències internes de «l'alsacià» no són ni tan nombroses ni tan fortes com les del «suís-alemany», entre d'altres coses perquè el territori és més petit, les dificultats orogràfiques força menors i l'individualisme menys accentuat.

A l'escola hom pot dir que només existeix una llengua: la francesa. L'alsacià és anomenat «llengua regional» per l'Administració, i en circulars rectorals de 1982 i 1988 es disposa que sigui la llengua d'acollida als parvularis, essent aquestes disposicions la majoria de vegades sols paper banyat. En l'escolaritat posterior, l'alsacià desapareix, i només el tornam trobar en el Liceu com a matèria opcional sempre sota la denominació de «llengua regional».

Com veiem, doncs, la situació és radicalment oposada a la de Suïssa, i no sols en la superfície sinó també en profunditat: a Suïssa, el dialecte germànic s'havia d'afermar enfront de l'alemany com a reivindicació nacionalista; a l'Alsàcia, el dialecte germànic ha d'intentar sobreviure enfront del francès abassagador, que no és un colós perillós i terrible com l'alemany, sinó un senyor refinat i insidiós. L'alsàcia lluita, doncs, contra enemics interiors: París i Estrasburg. París perquè és la capital cultural del món, i dicta modes i formes de parlar, i enlluerna lògicament les seves províncies; Estrasburg

perquè vol esser la capital política d'Europa i cal imitar París: als Liceus, la majoria del jovent parla francès, mentre que als internats d'aquests mateixos Liceus -on el jovent és dels pobles dels voltants- es sent freqüentment l'alsacià.

Ens trobam així amb una variant nova respecte al cas suís: l'alsacià és llengua de la pagesia, i la gent ciutadana ha de procurar parlar com més bé millor la llengua refinada, o sigui, el francès.

La segona variant afecta les reivindicacions: a Suïssa hom assaja fins i tot d'escriure gramàtiques del «suís-alemany»; a l'Alsàcia, les classes intel·lectuals fan un plantejament científic: l'«alsacià» és un dialecte germànic i l'única possibilitat de salvació és la reimplantació de la llengua alemanya a l'escola. I aquest és el bessó de la problemàtica lingüística alsaciana -com també ho deu ésser al País Basc, al Rosselló, a la Bretanya, etc.-: que cal defensar l'existència d'una altra llengua en un país dels més centralistes que existeixen, i on París exerceix una atracció irresistible.

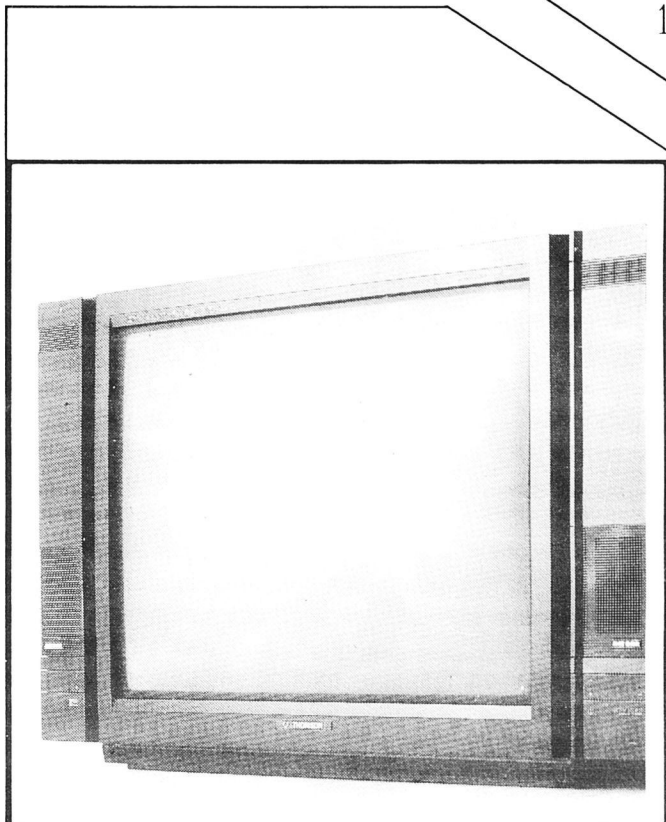
He dit abans «reimplantació» de l'alemany a l'escola. I ho deia recordant un poc la història d'aquell tal Gutemberg, que devia ja experimentar amb la lletra impresa quan vivia a Estrasburg, abans d'instal·lar el taller a Mainz, i devia utilitzar una llengua molt propera a l'alsacià, si no era idèntica. I ho deia recordant que entre 1918 i 1939 s'ensenyava a les escoles francès i alemany -i la religió sols en alemany-. La guerra ho espatllà tot, però. I d'ençà de 1945 l'alemany fou considerat a l'Alsàcia ben igual que a la resta de França, és a dir, com una llengua estrangera, consideració que avui encara té.

Cal reconèixer que la situació va millorant-se en els darrers anys, i que l'alemany va reintroduint-se en els nivells més elementals de l'ensenyament, com és ara en CM 1, als 9 anys d'edat, tot i que molt sovint depèn un poc de la bona voluntat de centres i de professors -el totpoderós SNI -Sindicat Nacional d'Institutors- sempre s'hi ha oposat-. Institucionalment també s'avança: una circular rectoral de juny de 1990 preveu la generalització de l'ensenyament de l'alemany i la seva extensió cap a cursos inferiors, com els CE 2 i CE 1 -8 i 7 anys d'edat-.

«Ech bin e Elssaesser, un dü?» -Jo sóc un alsacià, i tu?- interroga retador i en dialecte, el nacionalista. Mentrestant el vellet mou el cap, i recomana a qui el vol escoltar que es deixin fer de verbes i que els nins parlin només francès, que ja hi ha hagut prou problemes ... No és, però, la veu de la resignació, la del vellet, sinó la de la experiència esgarriosa: el vellet, sabeu-ho, va lluitar amb els francesos quan Hitler invadí l'Alsàcia, i amb els alemanys quan els francesos s'hi abocaren per recuperar-la.

Bartomeu Bauçà

Estrasburg, abril 1991.

TVC 25 E4 TXT SOUND LINE

BLACK SUPER PLANAR ESTEREO SURROUND TUB NEGRE

5 altaveus

Entrada per a S-VHS

Dimensions:

Alt: 48,6 Amp: 71,8 Fon: 43,1 cm.

Pes: 28,7 Kg.

Preses auxiliars:

2 Euroconnectors

1 Presa auriculars

2 preses per a altaveu exterior

2 preses per a cadena Hi-Fi

2 preses per a altaveus SURROUND

2 entrades d'audio

1 entrada de video

1 entrada per a S-VHS